

2. Стаття BBC News: «UN Security Council backs US Gaza ceasefire resolution». URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cw448x7lxggo>
3. Теорія медіалінгвістики : підручник / Лариса Шевченко, Дмитро Сизонов / за ред. Л. І. Шевченко. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2021. 214 с.
4. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. / Л. Г. Верба. К. : Нова Книга. 2003.
5. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов : посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова Книга, 2005. 224 с.
6. Остроушко, О. А. Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою. К. : Філологічні студії, 2010.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-35>

**CHARACTERISTIC FEATURES OF THE TRANSLATION
OF BIBLICAL ANTISOCIAL TERMS IN THE WORKS OF PYLYP
MORACHEVSKYI, PANTELEIMON KULISH, IVAN OHIENKO,
IVAN KHOMENKO AND RAFAIL TURKONYAK**

**ХАРАКТЕРНІ РИСИ ПЕРЕКЛАДУ БІБЛІЙНИХ АСОЦІАЛЬНИХ
ТЕРМІНІВ У РОБОТАХ ПИЛИПА МОРACHEVСЬКОГО,
ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША, ІВАНА ОГІЄНКА,
ІВАНА ХОМЕНКА ТА РАФАЇЛА ТУРКОНЬКА**

Chura A. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Ukrainian Language
Drohobych Ivan Franko State
Pedagogical University
Drohobych, Lviv region, Ukraine*

Чура А. В.

*аспірантка кафедри української мови
Дрогобицький педагогічний
університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область,
Україна*

В українських перекладах суспільно-політичної термінології Святого Письма помітно виокремлюється тематична група асоціальних лексем. В Єврейському лексиконі Стронга словосполучення *שׂוֹאֵל בַּחַיִּיב* (тут і далі в українській вимові – *ееш нашер навшав*) дослівно перекладається як особа, якій дали в борг. У Першій Самуїловій Книзі 22:2 Іван Огієнко перекладає його терміном *задовжений*. Наприклад:

І позбиралися до нього кожен пригноблений, і кожен, хто був задовжений, і кожен огірчений в душі, і він став над ними провідником. І було їх із ним близько чотирьох сотень люда. Іншу версію перекладу подає Рафаїл Турконяк. У Першій Самуїлової Книзі 22:2. він застосовує словосполучення *хто в скруті*. А саме у фрагменті: *І кожний, хто в скруті, і кожний, хто в боргах, і кожний, хто в душевних болях, починають збиратися до нього, і він стає їхнім володарем. І було з ним якихось чотириста мужів.* Іван Хоменко використовує словосполучення *усі, що були в злиднях*. Наприклад: *Усі, що були в злиднях, усі заборговані та всі незадоволені зібрались біля нього, й він став ватажком їх. Отак було з ним якихось чотириста чоловік.*

Вжите Іваном Огієнком слово *завдовжений* у сучасній українській літературній мові не існує. Воно фіксоване у буковинському діалекті й походить від польського терміну *zadłużony* – *обтяжений боргами* [6, с. 123]. Вірогідно, це слово з'явилося у лексичному апараті Огієнка у зв'язку із написанням монографії «Словник місцевих слів у літературній мові не вживаних». На її сторінках він робив спроби увести діалектизми до загальноновживаної мови [4, с. 5]. Тому маркуючи слово *завдовжений* як нелітературне, автор все ж вживає його в перекладі Біблії.

Рафаїл Турконяк використовує словосполучення *хто в скруті*. Згідно із СУМ, *скрута* – це складні й важкі обставини, або труднощі [5, XIX, с. 326]. Тобто таке формулювання перекладу відповідає змістовому наповненню вказаного давньоєврейського словосполучення. Іван Хоменко застосовував словосполучення *усі, що були в злиднях*. СУМ трактує *злидні* як матеріальні нестатки та бідність [5, III, с. 591]. Тому така версія перекладу є також вдалою і відповідає змісту оригінального речення.

В Єврейському лексиконі Стронга словосполучення *עֵשׂ בַּעֲלֵגָל*, (*eish beleagal*) вживається досить часто. У перекладі на українську мову термін означає негідну та розбещену людину. Він походить від лексеми *עָלָה* (*velialal*) – *нечестивий, нікчемний*. У Старому Заповіті це слово стало синонімом беззаконня. У Новому Заповіті воно набрало значення демонічної істоти Веліала, яка спокушає людину чинити зло [1, с. 303]. В українському мовному просторі такої староеврейській лексемі відповідає термін *негідник*. Згідно ЕСУМ, вказане слово походить від праслов'янського *godъ*, що перегукується із давньоіндоєвропейським терміном *gadhya* – *міцно тримати, об'єднувати*. Звідси вийшло значення ще однієї лексеми – *згідний* [3, I, с. 544].

Іван Огієнко використовує слова *негідний чоловік*, або *люди негідні*. Наприклад у Другій книзі пророка Самуїла 16:7 йдеться: *І отак говорив*

Шім'ї в прокльоні своїм: Іди, іди геть, кривавий переступнику та чоловіче негідний! Інший зразок перекладу міститься у Першій книзі царів 21:13 та в Першій книзі пророка Самуїла. У фрагментах 2:12, 10:27, 25:17 зазначається: *А сини Ілія були люди негідні, вони не знали Господа* (1 Сам. 2:12). Слід зауважити, що переклад здійснено вдало. Оскільки, згідно із СУМ прикметник *негідний* застосований у поведінковому значенні передбачає підлу, нікчемну та нечесну особу [**Ошибка! Источник ссылки не найден., V . 277**]. Таке трактування слова відповідає змісту вказаного біблійного речення.

Рафаїл Турконяк застосовує словосполучення *сини-язичники* у Першій книзі пророка Самуїла 10:27: *А сини-язичники сказали: Як цей нас спасе? Та не пошанували його і не принесли йому дарів.* Ще один варіант перекладу міститься у тому ж джерелі 25:17. Тут вжито словосполучення *сини-поганці*: *Тож тепер знай і гляди ти, що вчиниш, бо виповнилася злоба на нашого володаря і на його дім. А він – син-поганець, і не можна до нього говорити!* Звертає на себе увагу те, що у біблійних текстах іменники *язичники* та *поганці* мають спільне значення. Такий переклад є вмотивованим, адже основними канонами християнства є Божі закони. Відповідно особу, що їх не дотримувалась називали поганцем, або язичником [5, XI, с. 631].

Однак, таким способом Рафаїл Турконяк користується не завжди. У Першій Книзі царів 21:13 має місце версія перекладу із застосуванням лексеми *пророк*. Наприклад: *І ось один пророк прийшов до ізраїльського царя і сказав: Так говорить Господь: Чи ти побачив увесь цей великий натовп? Ось Я сьогодні даю його у твої руки, і пізнаєш, що Я – Господь!* Такий переклад є не вдалим, позаяк СУМ стверджує що, пророк – це провидець й оповісник Божої волі, а не особа із низькими моральними якостями [**Ошибка! Источник ссылки не найден., XVIII, с. 272**].

Іван Хоменко для перекладу словосполучення *שׂוֹנֵי עֵלֶיךָ*, чи *eesh beleyagal* застосовує лексему *негідник*. Наприклад у Першій Самуїловій Книзі у фрагменті 10:27, 25:17: *Подумай, отже, і розваж, що маєш чинити, бо над нашим паном і його домом нависла біда, а він такий негідник, що з ним шкода й говорити* (1 Сам. 25:17). Такий переклад є обґрунтованим, адже згідно СУМ *негідник* – це особа що здійснює підлі вчинки [5, V, с. 277]. У Другій Самуїловій Книзі 16:7 присутня інша версія перекладу Івана Хоменка. Він використовує слово *мерзенник*. Наприклад: *І говорив Семей, проклинаючи: Геть, геть, мужу крови, мерзеннику!* ВТУМ констатує, що *мерзенник* і *мерзотник* – слова синоніми [2, с. 660]. А СУМ подає їх значення як осіб здатних на

підлість [5, IV, с. 677]. В останньому джерелі вказано, що зазначені лексеми є розмовними. А тому їх не бажано вживати при перекладі.

Ще одна версія перекладу Івана Хоменка міститься в Першій Книзі царів 21:13. Тут він застосував лексему *нікчема*. Наприклад: *Прійшло й двоє нікчем і посідали навпроти нього, і стали ті недобрі люди перед народом свідчити проти Навота й казати: Навот, мовляв, хулив Бога й царя. І вивели його за місто й побили камінням на смерть*. Згідно із СУМ, *нікчема* – це зневажливе слово, яке означає ні на що не здатну людину [5, V, с. 423]. Однак, відомо, що при перекладі Святого Письма краще обмежити вживання зневажливих слів, а послуговуватись нормативними виразами.

Отже, відповідність перекладу антисуспільної політичної лексики у роботах Пилипа Морачевського, Пантелеймона Куліша, Івана Огієнка, Івана Хоменка, Рафаїла Турконяка не завжди була достатньою. У більшості випадків автори вірно передавали зміст автентичної термінології. Але в окремих словах були присутніми неточності. Таке явище пояснюється екстра та інтралінгвальними причинами. Серед них – становище тогочасної української мови, вплив особистих, політичних, історичних, етнічних, соціо-культурних та релігійних факторів. На слід забувати й про те, що застарілі терміни є такими лише сьогодні.

Література:

1. Блазні Господні: Нарис історії Біблійного театру. Київ : «АртЕк», 2006. 352 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 660 с.
3. Етимологічний словник української мови : в 7 т. Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1982.
4. Огієнко Іван. Рідне писання. Частина друга: Словник місцевих слів, у літературній мові не вживаних. Жовква, 1934.
5. Словник української мови : в 11 томах. Київ. 1971.
6. Ткач Людмила. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Частина 1: Матеріали до словника. Чернівці: Рута, 2000. 123 с.